

Ksenia Gałuskińska

Uniwersytet Śląski w Katowicach

ksenia.galuskińska@us.edu.pl

Tłumacz i tłumaczenie z perspektywy normy tłumaczeniowej (PN-EN 15038 oraz PN-EN ISO 17100)

Celem niniejszego artykułu jest spojrzenie na tłumacza i tłumaczenie z perspektywy normy tłumaczeniowej, rozumianej jako dokument normalizacyjny wydany przez uprawnione do tego podmioty normalizacyjne. Jest to zatem spojrzenie z perspektywy rynku tłumaczeń, które postrzega tłumaczenie w kategoriach zjawiska ekonomicznego, a zatem świadczenia usług tłumaczeniowych.

Norma EN 15038 *Usługi tłumaczeniowe – Wymagania dotyczące świadczenia usług* (oraz jej polska wersja PN-EN 15038) jest jedną z wielu norm, które powstały w ostatnich latach dla sektora usług. 1 maja 2015 r. została zastąpiona europejską normą EN ISO 17100 *Usługi tłumaczeniowe – Wymagania dotyczące świadczenia usług tłumaczeniowych*, która stanowi wprowadzenie – bez żadnych modyfikacji – międzynarodowej normy ISO 17100. 29 czerwca 2015 r. została zatwierdzona polska wersja tej normy, oznaczona symbolem PN-EN ISO 17100. Obie normy niewiele się różnią, norma ISO 17100 jest bezpośrednią następczynią normy europejskiej EN 15038, co świadczy o jej sukcesie na rynku tłumaczeń. Proces certyfikacji zgodny z nową normą będzie wymagał czasu i przez kilka najbliższych lat obie normy będą funkcjonowały niejako równolegle. Nie będzie to jednak stanowiło

problemu praktycznego, ponieważ treść obu dokumentów w wielu miejscach się pokrywa, a wprowadzone zmiany mają charakter ewolucyjny, gdyż oparto je w dużej mierze na kilkuletnim doświadczeniu funkcjonowania na rynku normy EN 15038. Norma międzynarodowa ISO jest standardem międzynarodowym o zasięgu globalnym, norma europejska EN jest międzynarodową normą CEN (Comité européen de normalisation – Europejskiego Komitetu Normalizacyjnego).

Normalizacja, w szczególności za pośrednictwem norm międzynarodowych ISO, kojarzy się ze standaryzacją procesów produkcyjnych. Można zatem postawić pytanie o cel normalizacji w obszarze usług tłumaczeniowych. Patrząc na świadczenie usług jako na wieloetapowy proces, którym można i należy zarządzać, cel ten będzie w zasadzie tożsamy z normalizacją procesów produkcyjnych, a mianowicie zapewnieniem odpowiedniej jakości finalnego produktu takiego skomplikowanego, wieloetapowego procesu produkcyjnego, jakim jest tłumaczenie.

Celem normy ISO 17100 jest określenie wymogów świadczenia wysokiej jakości usług tłumaczeniowych, zatem normalizacja dotyczy z założenia samego procesu świadczenia usługi, w tym procesu tłumaczenia, jak i produktu wytworzonego w wyniku tego procesu, czyli tłumaczenia jako efektu procesu. Jednak zastosowanie paradygmatu normalizacji bezpośrednio do tłumaczenia-produktu napotyka trudności (wszak nie bez powodu mówi się, że nie istnieją dwa takie same tłumaczenia), a ocena jakości końcowego produktu zależna jest również od kryteriów subiektywnych, związanych z konkretnym tłumaczeniem i określonych w specyfikacji konkretnego projektu. Zatem normalizacja w tym wypadku skupia się na określeniu procedur, których realizacja pozwoli otrzymać produkt wysokiej jakości. Przeniesienie punktu ciężkości z produktu na procedury pozwala wyodrębnić zobiektywowane kryteria, które dotyczą m.in. procesu tłumaczenia, kompetencji tłumaczy, zasobów oraz zarządzania nimi, a w konsekwencji określić wymagania dotyczące tych aspektów procesu tłumaczenia, które mają bezpośredni wpływ na jakość zarówno samej usługi, jak i jej końcowego produktu [cf. *PN-EN ISO 17100*, 2015: 4].

Przedmiot i adresaci normy ISO 17100

Norma ISO 17100 określa kryteria świadczenia wysokiej jakości usług przez dostawców usług tłumaczeniowych i pokrewnych. Norma ta dotyczy wyłącznie tłumaczeń pisemnych. Wskazuje na to wyraźnie definicja tłumaczenia zawarta w punkcie 2.1.1, który stanowi, że tłumaczyć oznacza „przełożyć treść w języku źródłowym na treść w języku docelowym w formie pisemnej”. W dodatkowych uwagach do punktu 2.1.2 zaznaczono jednak, że przedmiotem tak pojętego tłumaczenia może być plik w innym formacie niż tekstowy, np. plik audio lub obraz. Rozszerza to tym samym zakres zastosowania normy ISO 17100 na mniej standardowe sytuacje, takie jak przekład audiowizualny czy też audiodeskrypcja. Norma dotyczy wszelkiego rodzaju tłumaczeń pisemnych, a nie tylko tłumaczenia tekstów w wyjściowym formacie tekstowym. Liczy się zatem forma pisemna produktu tłumaczenia, a sam proces tłumaczenia może dotyczyć pochodnych tekstów pisanych, takich jak zapisy różnego rodzaju nagrań audio, np. z przebiegu rozprawy.

Innowacją w stosunku do treści normy PN-EN 15038 jest wyraźne wyłączenie postędyj surowego produktu tłumaczenia maszynowego z zakresu zastosowania normy (punkt 1 normy ISO 17100). Należy jednak podkreślić, że norma nie wyklucza możliwości korzystania w trakcie tłumaczenia z podpowiedzi pochodzących z tłumacza maszynowego na równi z innymi zasobami. Wyłączenia tego nie należy interpretować w kategoriach „walki z postępem”, gdyż wiele uwagi w normie poświęcono środowisku pracy tłumacza, narzędziom wspomagającym jego pracę oraz umiejętnościom korzystania z nowoczesnych źródeł informacji przez tłumaczy, a raczej jako podkreślenie odmienności tłumaczenia wytworzonego przez maszynę od tego wytworzonego przez człowieka na poziomie procesów nie tylko poznawczych, ale i produkcyjnych.

Adresatem normy ISO 17100, tak jak i normy PN-EN 15038, są dostawcy usług tłumaczeniowych (Translation Service Providers – TSP, skrót ten występuje zarówno w wersji angielskiej, jak i polskiej normy). W normie ISO 17100 wyraźnie wskazano, że norma ta „może być wdrożona przez wszystkich TSP, niezależnie od ich wielkości”, a sam sposób „wdrożenia może się różnić w zależności od wielkości i złożoności

struktury organizacyjnej lub, w niektórych przypadkach, od wielkości i złożoności usługi tłumaczeniowej zamówionej u danego TSP” [cf. *PN-EN ISO 17100*, 2015: 4].

Norma PN-EN 15038 (punkt 2.18) definiuje TSP jako „osobę lub organizację świadczącą usługi tłumaczeniowe”, natomiast norma ISO 17100 (punkt 2.4.2) jako „dostawcę usług językowych świadczącego profesjonalne usługi tłumaczeniowe”. Na gruncie normy PN-EN 15038 nie było pewności, czy i w jakim zakresie może ona być wdrażana przez indywidualnych tłumaczy. W odróżnieniu zatem od normy PN-EN 15038 norma ISO 17100 jest tak skonstruowana, aby mogli ją stosować (i podlegać odpowiedniej certyfikacji) TSP o różnej wielkości i różnej organizacji pracy, w tym: agencje tłumaczeniowe (czyli organizacje niezatrudniające własnych tłumaczy), biura tłumaczeń (czyli organizacje zatrudniające własnych tłumaczy) oraz indywidualni tłumacze współpracujący z innymi tłumaczami.

Jakość usługi, jakość tłumaczenia

Jakość jest centralnym pojęciem normy tłumaczeniowej. Jak już wspomniano wyżej, ze względu na wielość i subiektywność zmiennych mających wpływ na ocenę jakości konkretnego tłumaczenia-produktu norma skupia się na wymaganiach dotyczących tłumaczenia-procesu, a szerzej – całej usługi tłumaczeniowej. Zatem zapewnienie odpowiedniej jakości procesu (różnych jego aspektów) ma być środkiem do osiągnięcia ostatecznego celu, jakim jest jakość tłumaczenia-produktu. Najogólniej rzecz biorąc, pojęcie jakości należy rozpatrywać w kategoriach zaspokajania oczekiwań, potrzeb i celów. Co istotne, oczekiwania, potrzeby i cele różnych podmiotów w kontekście świadczenia usług tłumaczeniowych mogą się kształtować różnie.

Norma 15038 nie zawierała definicji klienta oraz odbiorcy, zawiera ją natomiast norma ISO 17100 i w punkcie 2.4.3 definiuje klienta/odbiorcę usługi tłumaczeniowej jako „osobę lub organizację, która zamawia u TSP usługę tłumaczeniową na podstawie oficjalnej umowy”. W praktyce bardzo często klient (zamawiający usługę, np. tłumaczenia instrukcji obsługi sprzętu AGD) nie jest końcowym odbiorcą produktu tłumaczenia (będzie nim konsument, który nabył sprzęt AGD wraz

z instrukcją obsługi). W wielu sytuacjach klient TSP będzie jedynie odbiorcą pośrednim. Natomiast tak skonstruowana definicja klienta/odbiorcy ukazuje istotną rolę specyfikacji w świadczeniu usług tłumaczeniowych. To klient, a nie tłumacz ma posiadać wiedzę o odbiorcy tłumaczenia i w umowie wyraźnie określić wszystkie potrzeby, cele i oczekiwania co do produktu końcowego i jego jakości. Rolą tłumacza oraz TSP jest wykonanie tłumaczenia (i usługi tłumaczeniowej jako całości) zgodnie „z zamówieniem”, czyli na podstawie specyfikacji projektu określonej w umowie.

Rola specyfikacji zamawianej usługi jest ważnym kryterium oceny jakości produktu lub usługi z punktu widzenia marketingu, gdzie jakość jest definiowana najczęściej jako stopień, w jakim produkt lub usługa spełnia potrzeby, oczekiwania i specyfikacje klientów [cf. Kotler, Keller, 2006: 146-148, za: Biel, 2011: 15]. Zatem z perspektywy rynkowej jakość jest zjawiskiem stopniowalnym, skalarnym, zarówno na poziomie subiektywnym, tj. oceny zgodności z oczekiwaniami klienta, jak i obiektywnym, tj. w odniesieniu do pewnych konwencjonalnych oczekiwań dotyczących danego typu usługi lub produktu. Chesterman [1997: 64-65] podkreśla, że tłumaczenia podlegają normom przekładowym, w tym pewnym konwencjonalnym oczekiwaniom (ang. *expectancy norms*) co do poprawności tłumaczenia i jego jakości, które umożliwiają dokonywanie sądów wartościujących na temat tłumaczeń [cf. Biel, 2011: 15].

Założenie, że jakość jest zjawiskiem stopniowalnym, prowadzi do wniosku, że różne oczekiwania, potrzeby i cele wpływają na to, że tłumaczenie tego samego tekstu może być wykonane na różnych poziomach, a także iż jakością usługi można zarządzać w celu spełnienia norm jakościowych wynikających zarówno z umowy z klientem, jak i dokumentów normalizacyjnych i konwencjonalnych oczekiwań. Usługa tłumaczeniowa jest procesem od przyjęcia zlecenia do dostarczenia wykonanego zlecenia. Procesem tym zarządza dostawca usług tłumaczeniowych (TSP) i to on stoi na straży realizacji usługi zgodnie z umową oraz przepisami normy. Tę kompleksową i wieloetapową wizję usługi tłumaczeniowej można nazwać za Ł. Biel [2011: 18] holistycznym podejściem do jakości.

Tłumacz z perspektywy normy tłumaczeniowej

Samych tłumaczy pisemnych jako osób wykonujących działalność zawodową norma PN-EN 15038 dotyczyła jedynie w sposób pośredni, w zakresie, w jakim pracują na zlecenie agencji i biur tłumaczeń. Jednak wielu tłumaczy indywidualnych deklarowało (i nadal deklaruje), że stosuje się do tej normy, choć w rzeczywistości nie byłoby w stanie otrzymać certyfikatu zgodności z normą ze względu na wieloetapowość i złożoność usługi tłumaczeniowej, która wymaga współdziałania wielu osób. Jak już wspomniano wyżej, norma ISO 17100 wyszła naprzeciw praktykom rynkowym i nie tylko rozszerzyła zakres zastosowania na tłumaczy indywidualnych, spełniających kryterium świadczenia profesjonalnych usług tłumaczeniowych, ale też wprowadziła możliwość *deklaracji* zgodności z normą ISO 17100 jako jednej z możliwości jej wdrożenia. Skoro wielu tłumaczy indywidualnych deklarowało zgodność z normą PN-EN 15038, to znaczy, że trzeba umożliwić im taką formę wdrożenia normy tłumaczeniowej, a także umożliwić certyfikację z uwzględnieniem skali prowadzonej przez nich działalności, co znalazło odzwierciedlenie w uelastycznionych przepisach normy ISO 17100.

Tłumaczy dotyczą punkty 3.2.2 (Kompetencje zawodowe tłumaczy) oraz 5.4 (Proces tłumaczenia) normy PN-EN 15038, którym odpowiadają punkty 3.1.3 (Kompetencje zawodowe tłumaczy), 3.1.4 (Kwalifikacje tłumaczy) oraz 5.3 (Proces tłumaczenia) normy ISO 17100.

Kim jest zatem tłumacz z perspektywy normy tłumaczeniowej? Przede wszystkim jest człowiekiem, gdyż tylko człowiek może spełnić stawiane tłumaczom wymogi formalne. Oznacza to, że w rozumieniu normy za tłumacza nie może być uznana maszyna (stąd wyłączenie postędyjki surowego produktu tłumaczenia z zakresu zastosowania normy), a także podmiot zbiorowy (organizacja) – tłumaczem może być tylko osoba fizyczna. Ponadto tłumacz musi być specjalistą w tym znaczeniu, że nie każda osoba znająca język obcy może być uznana za tłumacza w rozumieniu normy, a jedynie taka, która spełnia określone wymogi formalne. Wynika z tego, że tłumaczem jest osoba, która spełnia określone kryteria obiektywne, w konsekwencji nie ma możliwości uznania za tłumacza w rozumieniu normy osoby, która byłaby w stanie wykazać posiadanie wymaganych kompetencji z pominięciem wymogów

formalnych, gdyż byłoby to oparte na mniej lub bardziej subiektywnej ocenie. Norma ISO 17100 (a wcześniej norma PN-EN 15038) ustala zobiektywowane wymogi formalne, które pozwalają na uznanie kogoś za tłumacza w rozumieniu normy tłumaczeniowej, a także definiuje kompetencje, jakie po spełnieniu tych wymogów powinien posiadać tłumacz.

Norma ISO 17100 w punkcie 3.1.3 stanowi, że tłumacze powinni mieć co najmniej następujące kompetencje:

1. Kompetencje tłumaczeniowe.
2. Kompetencje językowe i tekstowe w języku źródłowym i docelowym.
3. Kompetencje badawcze i w zakresie pozyskiwania i przetwarzania informacji.
4. Kompetencje kulturowe.
5. Kompetencje techniczne.
6. Kompetencje dziedzinowe.

Podkreślenia wymaga fakt, że konieczność posiadania przez tłumaczy tych kompetencji traktowana jest jako wymóg minimalny. Każda z tych kategorii jest w normie zwięźle opisana.

Kompetencje tłumaczeniowe obejmują zdolność tłumaczenia tekstów na wymaganym poziomie. Oznacza to zdolność oceny problemów związanych z rozumieniem i tworzeniem treści językowych, jak również zdolność ich przełożenia na treść w języku docelowym zgodnie z postanowieniami umowy i specyfikacją projektu (cf. punkt 3.1.3 a) PN-EN ISO 17100). Dziwić może brak powtórzenia ostatniego fragmentu opisu kompetencji tłumaczeniowych z normy 15038, który dotyczył „zdolności uzasadnienia uzyskanych rezultatów” (cf. punkt 3.2.2 a) PN-EN 15038). Konieczność posiadania tzw. kompetencji krytycznych, których kształcenie jest istotą procesu przygotowania tłumaczy, jest podkreślana przez badaczy zajmujących dydaktyką tłumaczenia, m.in. M. Baker i C. Maier [cf. Baker, Maier, 2011: 4].

Kompetencje językowe i tekstowe obejmują zdolność rozumienia języka źródłowego oraz biegłe posługiwanie się językiem docelowym. Kompetencja tekstowa w rozumieniu normy PN-EN 15038 (punkt 3.2.2 b)) wymagała znajomości konwencji stosowanych w możliwie największej liczbie typów tekstów ogólnych i specjalistycznych, a zatem promowała model tłumacza wielospecjalistycznego. Norma ISO

17100 zawężyła w tym zakresie wymagania stawiane tłumaczom, ujmując je jako wymóg posiadania „ogólnej bądź specjalistycznej wiedzy na temat konwencji tekstowych”. W obu dokumentach normalizacyjnych podkreśla się wymóg posiadania nie tylko wiedzy teoretycznej, ale i praktycznych umiejętności „stosowania tej wiedzy podczas tłumaczenia lub tworzenia innych treści w języku docelowym” (cf. punkt 3.1.3 b) PN-EN ISO 17100).

Kompetencje badawcze i w zakresie pozyskiwania, i przetwarzania informacji obejmują „zdolność skutecznego zdobywania dodatkowej wiedzy językowej i specjalistycznej koniecznej do zrozumienia tekstu źródłowego oraz stworzenia tekstu docelowego”. Przy opisie tej grupy kompetencji podkreślono wymóg posiadania umiejętności zdobywania wiedzy, tj. posiadania „doświadczenia w korzystaniu z narzędzi badawczych oraz zdolności tworzenia właściwych strategii efektywnego wykorzystywania dostępnych źródeł informacji” (cf. punkt 3.1.3 c) PN-EN ISO 17100 oraz punkt 3.2.2 c) PN-EN 15038).

Kompetencje kulturowe obejmują „zdolność korzystania z informacji dotyczących norm zachowania, aktualnego nazewnictwa, systemu wartości i specyfiki lokalnej, które charakteryzują kulturę języka źródłowego i docelowego” (cf. punkt 3.1.3 d) PN-EN ISO 17100, który zawiera niewielkie zmiany w stosunku do brzmienia punktu 3.2.2 d) PN-EN 15038).

Na kompetencje techniczne składają się „wiedza, zdolności i umiejętności konieczne do realizacji zadań technicznych w ramach procesu tłumaczenia poprzez wykorzystanie zasobów technicznych, w tym narzędzi, programów i systemów informatycznych wspierających cały proces tłumaczenia” (cf. punkt 3.1.3 e) PN-EN ISO 17100, który opisuje tę grupę kompetencji bardziej szczegółowo niż punkt 3.2.2 e) PN-EN 15038).

W normie ISO 17100 dodano nową, niewymienioną wprost w normie PN-EN 15038, kategorię kompetencji, a mianowicie kompetencje dziedzinowe, rozumiane jako „zdolność rozumienia treści stworzonej w języku źródłowym i odtworzenia jej w języku docelowym z użyciem odpowiedniego stylu i terminologii” (cf. punkt 3.1.3 f) PN-EN ISO 17100). Dodany wymóg posiadania wiedzy specjalistycznej dotyczy nie tylko tłumacza, lecz także weryfikatora i redaktora. Nie wymaga się jednak udowodnienia posiadania wiedzy eksperckiej z danej dziedziny, a jedynie wiedzy odpowiedniej do wykonania zadania.

Norma ISO 17100 przewiduje, że tłumacz może osiągnąć powyższe kompetencje w jeden z następujących sposobów:

- a) uzyskanie na uczelni wyższej uznanego dyplomu ukończenia studiów w dziedzinie tłumaczenia,
- b) uzyskanie na uczelni wyższej uznanego dyplomu ukończenia studiów z dowolnej innej dziedziny oraz dwuletnia praktyka w pełnym wymiarze w zakresie tłumaczenia,
- c) pięć lat praktyki w pełnym wymiarze w zakresie tłumaczenia (punkt 3.1.4 PN-EN ISO 17100).

Norma tłumaczeniowa uwzględnia tym samym złożoność rzeczywistości i fakt, że możliwe są różne ścieżki kariery w obszarze usług tłumaczeniowych. W normie ISO 17100 w podpunkcie c) dookreślono (w porównaniu z brzmieniem normy PN-EN 15038), że chodzi o praktykę w pełnym wymiarze czasu pracy. Oznacza to, że za tłumacza w rozumieniu normy może być uznana osoba, która nie ma wykształcenia kierunkowego, ale jest uznawana za eksperta w swojej dziedzinie w oparciu o tzw. zasadę 10 000 godzin (tyle mniej więcej pracuje człowiek w pełnym wymiarze czasu pracy w okresie pięciu lat) [Gladwell, 2009: 46].

Tłumaczenie z perspektywy normy tłumaczeniowej

Proces tłumaczenia jest w normie opisany wieloetapowo i nawet z pominięciem etapów fakultatywnych (zaznaczonych kursywą) nie jest możliwa jego realizacja przez jedną osobę. Proces ten poprzedzony jest etapem przygotowania do tłumaczenia, którego dokonuje dostawca usług tłumaczeniowych (TSP). Proces tłumaczenia w rozumieniu normy ISO 17100 składa się z następujących etapów:

1. Tłumaczenie.
2. Sprawdzenie.
3. Weryfikacja.
4. *Redakcja*.
5. *Korekta*.
6. Kontrola końcowa i oddanie tłumaczenia.

Jest to proces wieloetapowy, który wymaga współdziałania co najmniej dwóch osób. Tłumaczenia i sprawdzenia dokonuje tłumacz.

Weryfikacji dokonuje inny tłumacz (osoba posiadająca takie same kompetencje). Kontrolę końcową zapewnia TSP. W procesie tłumaczenia mogą jeszcze pojawić się redaktor i korektor, jeśli odpowiednie etapy zostały przewidziane w umowie.

Zgodnie z postanowieniami punktu 5.3.1 normy ISO 17100 tłumacz, wykonując tłumaczenie, powinien uwzględnić cel tłumaczenia („przeznaczenie projektu tłumaczeniowego”), a także zastosować się do konwencjonalnych oczekiwań języka docelowego, tj. odbiorców w języku docelowym („zastosowanie wszelkich konwencji językowych języka docelowego”), oraz potrzeb klienta, czyli wytycznych określonych w „odpowiedniej specyfikacji projektu”. Punkt 5.3.1 normy ISO 17100 zawiera listę wymagań, które powinny być brane pod uwagę podczas procesu tłumaczenia w celu zapewnienia odpowiedniej jakości tłumaczenia-produktu. Obejmuje ona wymogi z zakresu terminologii, semantyki, gramatyki, leksyki, stylistyki, formatowania, a także dotyczące aspektów kulturowych tłumaczenia oraz jego przeznaczenia (cf. punkt 5.3.1 PN-EN ISO 17100). Ponadto wyraźnie zaznaczono, że w razie wątpliwości tłumacz powinien zwrócić się ze stosownym zapytaniem do kierownika projektu.

W kolejnym etapie sprawdzenia, wykonywanym przez tłumacza, lista wymogów z punktu 5.3.1 normy ISO 17100 może pełnić funkcję listy kontrolnej. Po zakończeniu pierwszego etapu tłumaczenia tłumacz powinien sprawdzić własny tekst. Procedura ta obejmuje sprawdzenie, czy prawidłowo oddano znaczenie, czy nie ma opuszczeń i błędów oraz czy spełniono wymagania określone w specyfikacji usługi. Tłumacz powinien nanieść wszelkie konieczne poprawki przed oddaniem tłumaczenia. Po tym etapie kończy się praca tłumacza, ale nie proces tłumaczenia w rozumieniu normy ISO 17100, pozostają bowiem jeszcze minimum dwa etapy (weryfikacja oraz kontrola końcowa). W razie stwierdzenia błędów na którymś z dalszych etapów tłumaczenia tekst w języku docelowym może wrócić do tłumacza w celu ich poprawienia. Proces tłumaczenia w rozumieniu normy ISO 17100 kończy kontrola końcowa, w której trakcie TSP dokonuje stwierdzenia wykonania usługi zgodnie z jej specyfikacją.

Bibliografia

- Baker, M., Maier, C. (2011), „Ethics in interpreter & translator training. Critical perspectives”, *The Interpreter and Translator Trainer*, 5(1), New York, s. 1-14, [on-line] <http://dx.doi.org/10.1080/13556509.2011.10798809>.
- Biel, Ł. (2011), „Jakość przekładu prawnego i prawniczego w świetle normy europejskiej PN-EN 15038 oraz hipotezy uniwersaliów translatorycznych”, *Rocznik Przekładoznawczy*, 6, Toruń, s. 13-28, [on-line] <http://dx.doi.org/10.12775/RP.2011.002>.
- Chesterman, A. (1997), *Memes of translation. The spread of ideas in translation theory*, John Benjamins, Amsterdam-Philadelphia.
- Gladwell, M. (2009), *Poza schematem. Sekrety ludzi sukcesu*, tłum. Śmietańska, R., Znak, Kraków.
- Kotler, R., Keller, K. L. (2006), *Marketing management*, Pearson, Upper Saddle River.
- PN-EN 15038 *Usługi tłumaczeniowe – Wymagania dotyczące świadczenia usług* (2006), Polski Komitet Normalizacyjny, Warszawa.
- PN-EN ISO 17100 *Usługi tłumaczeniowe – Wymagania dotyczące świadczenia usług tłumaczeniowych* (2015), Polski Komitet Normalizacyjny, Warszawa.

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest spojrzenie na tłumacza i tłumaczenie z perspektywy normy tłumaczeniowej rozumianej jako dokument normalizacyjny. Jest to zatem spojrzenie z perspektywy rynku tłumaczeń, które postrzega tłumaczenie w kategoriach zjawiska ekonomicznego. W artykule omówiono założenia normy, przedmiotowy i podmiotowy zakres jej zastosowania, wymagania stawiane tłumaczom oraz przebieg procesu tłumaczenia na podstawie międzynarodowej normy PN-EN ISO 17100 oraz jej poprzedniczki, normy europejskiej PN-EN 15038.

Słowa kluczowe: norma tłumaczeniowa, PN-EN 15038, PN-EN ISO 17100

SUMMARY

The translator and the translation from the perspective of the translation standard (PN-EN 15038 and PN-EN ISO 17100)

This article aims to look at the translator and the translation from the perspective of the translation standard, understood as a standardization document.

Therefore, it is a look from the perspective of the translation market, which sees translation in terms of an economic phenomenon. The article discusses the assumptions of standard, its objective and subjective scope of application, requirements for translators and the course of the translation process based on the international standard ISO 17100 and its predecessor, the European Standard 15038.

Key words: translation standard, PN-EN 15038, PN-EN ISO 17100